

Català o valencià en

JAUME VERNET / EVA PONS

Des que el ministre d'Afers Estrangers, el senyor Moratinos, va fer pública la petició a la Unió Europea perquè reconeguera l'oficialitat d'"el català, el valencià, el basc i el gal·lec", la controvèrsia sobre les denominacions i la unitat de la llengua catalana –temes distints, però interrelacionats– ha ocupat nombroses pàgines i minuts en els mitjans de comunicació. La polèmica i les raons esgrimides no són noves, però sí que ho és el marc en què reapareix, quan ens trobem davant de la possibilitat d'un avenç significatiu en el reconeixement per part de la Unió Europea de les llengües oficials distintes del castellà. És també destacable el protagonisme que han adquirit en el debat actual les opinions relatives a la constitucionalitat, l'adequació als estatuts i altres arguments d'índole jurídica adduïts en suport de la separació entre "català" i "valencià": opinions a què s'oposen els arguments que situen l'accent en raons lingüístiques o filològiques, que insisteixen en el fet que el valencià és una varietat de la llengua catalana i que la divisió és imprecisa perquè escindeix la llengua basant-se en l'aplicació cega de les denominacions oficials, a vegades amb una clara intenció política.

En efecte, han estat bàsicament arguments d'índole jurídica els adduïts pel Ministeri per abonar el contingut de la seua petició a la Unió Europea. S'ha dit, així, que l'expressa separació de "català" i "valencià" és exigida indirectament per la Constitució, i fins i tot s'ha arribat a sostenir –han estat paraules textuals– un "imperatiu legal" de compliment obligat d'ús exclusiu del terme "valencià", que es desprendria de la literalitat de l'Estatut d'Autonomia quan anomena la llengua pròpia d'aquesta comunitat "valencià", sense cap al·lusió a la seua adscripció lingüística (art. 7.1: "Els dos idiomes oficials de la Comunitat Autònoma són el valencià i el castellà"). Aquesta és la posició manifestada pel ministre Moratinos, que la sosté, afirma, amb independència de si el valencià és o no català. Per la seua banda, alguns destacats representants po-

"Fins i tot en llengües compartides per diversos estats, les fronteres polítiques no han impedit que siguen reconegudes en el pla comunitari amb una denominació comuna: és el cas del neerlandès, l'alemany o el suec"

lítics de la Comunitat Valenciana van més lluny: a banda de mantenir que el valencià és una llengua diferent del català, han afirmat que no presentar-lo exclusivament amb el seu nom estatutari i com a idioma independent seria una transgressió de l'Estatut d'Autonomia i, per això, una flagrant inconstitucionalitat.

La polèmica es troba en portes del debat en el Parlament estatal i la seua solució ha de recaure, en el moment present, en els òrgans polítics competents per concretar el contingut de la proposta que haurà de negociar-se amb els altres membres de la UE. Aquesta responsabilitat davant de la Unió correspon bàsicament al Govern espanyol, que haurà d'assessorar-se tècnicament. Per això proposem la distinció entre, d'una banda, els arguments fonamentats en l'ordenament constitucional intern i, de l'altra, els arguments vinculats al tractament jurídic que reben les llengües en el si de l'ordenament comunitari.

Quant a l'ordenament jurídic intern, hem d'assenyalar que, com va declarar el Tribunal Constitucional l'any 1997, el pretès "imperatiu legal" d'utilització exclusiva de la denominació "valencià" per designar la llengua pròpia de la Comunitat Valenciana simplement no existeix. En la sentència 75/1997, de 21 d'abril, aquest Tribunal va tractar de forma central i explícita aquesta qüestió arran del recurs d'empara plantejat per la Universitat de València, que en els seus estatuts havia usat com a equivalents tant la de-

nominació acadèmica, llengua catalana, com l'arreplegada en l'Estatut d'Autonomia, valencià. En aquesta sentència, el Tribunal va admetre explícitament la plena constitucionalitat del nom "llengua catalana", al·ludint al seu clar suport científic, com equivalent al de "valencià", arreplegat per l'Estatut d'Autonomia. Sense poder resumir ara l'argumentació completa del Tribunal Constitucional, aquest conclou que: "Podrà discutir-se tant com es vulga sobre la pertinença que en el si de la Universitat de València la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma es denomine indistintament valencià o català, però, com ha quedat dit, *això no contraduïu valors, béns o interessos constitucionalment tutelats i no vulnera cap precepte legal.*" (Les cursives són nostres.)

Després d'uns pronunciaments tan clars del Tribunal Constitucional sobre l'adequació constitucional del terme "català" aplicat al "valencià", no cal dir que tota pretensió en sentit contrari no té fonament, ni encara apel·lant a la literalitat de l'Estatut d'Autonomia, que no és, en absolut, l'únic ni decisiu criteri hermenèutic aplicable en dret. El Tribunal mateix va considerar en l'esmentada sentència que no era possible tractar el problema onomàstic amb independència del contingut. Partint de la premissa esmentada, el suprem interèpret constitucional es preguntava si la denominació estatutària de "llengua valenciana" té un caràcter exclouent o impedeix l'ús de qualssevol altres; i va arribar a una conclusió negativa.

Però hi ha una base jurídica encara més àmplia. A banda d'algunes normes estatals que reconeixen explícitament la identitat lingüística (així, el Reial Decret 774/2002, de 26 de juliol, en què s'arrepleguen les àrees de coneixement universitàries, on figura individualitzada la de "filologia catalana" al costat d'altres com l'alemanya, la francesa o l'anglesa), recentment el Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana ha dictat diverses sentències que han ratificat no sols la utilització de la denominació de "català" com a equivalent i concurrent a la de

la Unió Europea

“valencià”, sinó que també han anat més enllà reconeixent que les titulacions acadèmiques de català acrediten el coneixement del valencià (per totes, la sentència 330/2004, de 4 de maig del 2004). Per tot això, la insistència del Govern de la Generalitat Valenciana —que va veure desestimades les seues pretensions per aquestes sentències— a mantenir la divisió artificial ens sembla contradictòria i inconsistent, sobretot quan la mateixa legislació autonòmica valenciana reconeix l'esmentada identitat lingüística. Així, la Llei 7/1998, de 16 de setembre, de creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, afirma en el seu preàmbul que el valencià “forma part del sistema lingüístic que els corresponents estatuts d'autonomia dels territoris hispànics de l'antiga Corona d'Aragó reconeixen com a llengua pròpia”, açò és, de la llengua catalana; i si bé es prescriu l'ús del terme *valencià* en el marc institucional, això es fa “sense que tinga caràcter exclouent”.

A la vista de les sentències i de les lleis esmentades, creiem que la conclusió és diàfana: amb escrupolós respecte a la Constitució i a l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, i de la legislació que n'emana, es pot denominar “català” al “valencià”. La dimensió europea, essencial al tema debatut, contribueix també a reforçar aquesta posició. I és que, sobretot amb vista al reconeixement en la UE, i als efectes d'una més fàcil acceptació i absoluta garantia jurídica, a una llengua li ha de correspondre una denominació única (siga la que siga). Des d'aquesta perspectiva, una constatació s'imposa: no hi ha en l'actualitat cap llengua oficial de la UE que reba en aquest àmbit una doble denominació. Nombrosos exemples de dret comparat posen de manifest que, fins i tot en el cas de llengües compartides per diversos estats, les fronteres polítiques no han impedit que siguin reconegudes en el pla comunitari (tractats i dret derivat comú) amb una denominació comuna: és el cas del *neerlandès*, oficial en els Països Baixos i a Bèlgica; l'*alemany*, idioma amb una gran

riquesa dialectal oficial a Alemanya, Àustria i Bèlgica; o el *suec*, que a més de ser-ho a Suècia és també llengua oficial de Finlàndia. Resulta evident que, quan el que es persegueix és reduir la asimetria de tractament jurídic entre les llengües estatals i les altres llengües oficials en el si de la Unió Europea, seria molt contraproduent introduir en la llengua catalana una divisió i fragmentació que, com s'ha vist, les llengües estatals han aconseguit evitar, a pesar que mantinguen a àmbit popular altres denominacions també arrelades, com la de “flamenc” per al neerlandès a Bèlgica.

Quan desconeixem encara l'estatus jurídic que podrien aconseguir les llengües no estatals en el futur reglament lingüístic de la Unió, moltes altres raons desaconsellen tant la menció separada del “català” i el “valencià” com la fórmula composta “català/valencià”. En aquest sentit, hem de preguntar-nos quines conseqüències, més enllà del reconeixement simbòlic d'una varietat lingüística amb una denominació tradicional particular, tindria la consagració d'una doble denominació en la UE. D'entrada, pensem que no comportaria per als ciutadans valencians uns drets lingüístics davant de les institucions europees diferents dels que es derivarien del reconeixement de la llengua catalana (ja que, en qualsevol altre cas, es podria al·legar també que la denominació català/valencià discriminaria als parlants d'altres varietats dialectals, com, per exemple, l'eivissenc, el català occidental o el fragatí); això potser empararia la publicació de documents europeus oficials en una “doble versió” catalana i valenciana, la qual cosa sens dubte constituiria un cas insòlit a Europa de renúncia a la consolidació d'un estàndard lingüístic comú; fins i tot podria arribar a crear-se una competència per obtenir subvencions dedicades al foment de l'aprenentatge dels dos “idiomes” europeus. No seguirem per aquest camí: les respostes a la qüestió plantejada són clarament desproporcionades o, en el millor dels casos, els pretesos avantatges obtinguts respondrien a

conjunturals càlculs polítics interns que, sense cap dubte, no haurien de fonamentar una decisió d'abast europeu d'aquesta importància.

Finalment, una denominació única de la llengua catalana en la Unió Europea no impedeix l'actualització diferent en diversos noms particulars que puga tenir en la legislació espanyola. De manera paral·lela, una mateixa llengua rep el nom de *castellà* (nom oficial en la Constitució i els estatuts d'autonomia) i *espanyol* (nom acollit en els tractats internacionals, inclosos els de la UE, a pesar que l'article 3.2 CE parla de les “llengües espanyoles” en plural). Quelcom paregut ocorre amb l'*euskera* (nom arreplegat per l'Estatut d'Autonomia basc) o “*vascuence*” (segons la seua denominació en la norma estatutària de Navarra), llengua a què, per cert, la carta del ministre d'Afers Estrangers citava com a “basc”; és a dir, sense utilitzar cap de les denominacions estatutàries oficials.

Potser la institució acadèmica corresponent hauria d'aprofundir en la tasca d'establir un estàndard comú, que seria utilitzat en la versió catalana de les normes i documents emanats de la UE, a fi que totes les varietats lingüístiques es veieren prou representades i no es poguera percebre aquesta versió com a exclusiva d'una part del territori de la Comunitat Autònoma de Catalunya. En aquest sentit, el terme “català” com a denominació comuna reforça la nostra llengua en el pla europeu perquè acull el nom científicament i internacionalment més reconegut.

Jaume Vernet és catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat Rovira i Virgili; Eva Pons és professora titular de Dret Constitucional de la Universitat de Barcelona

Signen també l'article els professors de Dret Constitucional i Administratiu i de Ciència Política Miquel Caminal (UB), Xavier Arbós (UdG), Josep M. Felip (UV), Josep Ochoa (UA), Assumpció Ventura (UJI) i Ferran Requejo (UPF)